

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОТИВНОСТІ В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ПЕЙЗАЖНИХ ОПИСАХ

Гуменюк Інна Леонідівна,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов

Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

ORCID ID: 0000-0003-0412-8389

Researcher ID: X-4038-2019

Бондаренко Віктор Олександрович,

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри англійської філології та лінгводидактики

Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

ORCID ID: 0000-0001-7784-5691

Researcher ID: JZE-3961-2024

Кумеда Олена Павлівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови і літератури

Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

ORCID ID: 0000-0001-6879-1388

Стаття присвячена вивченню мовних засобів вираження емотивності в англійськомовних пейзажних описах. Поставлено за мету виокремити мовні засоби вираження емотивності пейзажних описів в англійськомовній художній прозі завдяки проведеному контекстуальному аналізу. У праці проаналізовано реалізацію емоцій засобами фонетичного, морфологічного, лексичного й синтаксичного мовних рівнів на матеріалі описів природи, дібраних з англійськомовних прозових художніх творів. У результаті опрацювання наявних джерел визначено теоретичну базу, окреслено основні напрями наукового пошуку об'єктивації емотивності в описових фрагментах. Визначено, що емоційно марковані мовні одиниці здатні виконувати емотивну функцію, завдяки чому створюється емоційна картина оточуючого середовища в уяві гіпотетичного читача. Установлено, що на фонетичному рівні приголосні фонем та їхні сполучення передають рух живих істот, зміни освітлення, різні звуки природи. Голосні надають мінорного або мажорного ладу краєвидам. Зазначено, що серед одиниць морфологічного рівня пейзажним замальовкам притаманне вживання суфіксів з позитивною та негативною конотацією, а також зміна морфологічного складу лексеми. З'ясовано, що лексика є найпродуктивнішим із засобів актуалізації емотивності англійськомовних прозових описів. Серед різних лексико-семантичних груп широко вживається оцінна лексика і сенсоризми, до яких відносять лексико-семантичні поля «погода-клімат», «світло-темрява», звукономінальні й звуко символічні слова, одоризми, колоризми, слова на позначення стихії, температурних коливань, тактильні лексеми, а також лексика зі зниженим стилістичним тоном. Виявлено, що характерними для пейзажних фрагментів синтаксичними вербалізаторами є інверсія, емфатичне використання дієслова do, окличні й питальні речення.

Ключові слова: пейзажний опис, емотивність, мовний засіб, англійськомовна проза, контекстуальний аналіз, сенсоризм, оцінна лексика, фонема, синтаксичний вербалізатор.

Humeniuk Inna, Bondarenko Victor, Kumeda Olena. Language means conveying emotiveness in English landscape descriptions

The article is devoted to the study of language means expressing emotiveness in English landscape descriptions. The objective is to distinguish language means conveying emotiveness of landscape descriptions in English belles-lettres works by means of context analysis. In the paper realization of emotions in landscape descriptions by means of phonetic, morphological, lexical and syntactical language units is analyzed. The samples of descriptive fragments were selected from English prose belles-lettres texts. Analysis of present sources resulted in defining theoretical basis and outlining main trends in scientific research of objectivizing emotiveness in descriptive texts. It was established that emotionally marked language units can fulfill emotive function. Due to this an emotional picture of the surrounding world is created in a hypothetical reader's imagination. It was stated that on the phonetic level consonants and consonant clusters convey movements of living creatures, illumination changes, different sounds of nature. Vowels impart minor or major keys to landscape descriptions. It is noted that using suffixes with positive and negative connotation and change of morphological composition of a unit prevail on the syntactical level. It was found that lexis is the most fruitful means of actualizing emotiveness in English prose descriptions. Among various lexical-semantic groups evaluative lexis and sensor units (lexical-semantic fields "weather-climate", "light-darkness", sound nominating and sound symbolizing words, odour units, colour units, words denoting natural elements, temperature fluctuations, tactile units), lexis with low stylistic tone are widely used. It was established that inversion, usage of emphatic do, exclamatory and interrogative sentences are characteristic syntactical verbalizers in landscape fragments.

Key words: landscape description, emotiveness, language means, English prose, context analysis, sensor word, evaluative lexis, phoneme, syntax verbalizer.

Вступ. Емоції як невід’ємний складник життя людини залишаються у колі інтересів науковців, які працюють у різних наукових парадигмах. Саме завдяки своїй багатогранності емоції дістали ґрунтовне висвітлення у медицині, філософії, психології, а згодом й у лінгвістичних дослідженнях. Емоційне життя кожної людини варіює залежно від характеристик особистості, об’єктивних обставин, її місця в соціумі й інших факторів, що знаходять своє відображення в художній літературі та її сприйнятті читачем. Саме художні твори є невичерпним джерелом виникнення різноманітних почуттів та емоцій, завдяки чому емотивність художнього тексту є однією з провідних його ознак. Емотивність є функціональною ознакою як твору в цілому, так і його окремих складових і пейзажного опису зокрема.

Художній текст, його структура, категорії завжди знаходяться у полі уваги лінгвістів, що зумовлено антропоцентричністю наукової парадигми. Мовознавчі розвідки в цьому напрямі залишаються актуальними й постійно доповнюються новими доробками, що засвідчують численні праці, присвячені різним аспектам текстології. Розглядаючи художній текст як складне ціле, що відбиває навколишній світ через призму внутрішнього світу автора та здатне впливати на емоції гіпотетичного читача, лінгвісти визначають емотивність тексту як важливу текстову категорію. Як зазначено у працях Г. Дідук-Ступ’як, Л. Головаті [1, с. 40], М. М. Мілової [2, с. 104], О. О. Селіванової [3, с. 151], емоція є категорією психології та знаходить своє відображення у будь-якому творі на мовному рівні, де вона трансформується в емотивність. Проблематика репрезентації емоцій у художньому творі або його частині розробляється з позицій різноманітних підходів та на матеріалі різних мов у роботах Н. В. Бохун [4, с. 46–48], У.В. Кемінь [5, с. 24–29], А. С. Малій, О. І. Опанасенко [6, с. 132–136]. Традиційним є поділ засобів відтворення емоцій на вербальні та невербальні. Такий підхід забезпечує холистичний розгляд емотивності тексту. Уважаючи лексичний рівень мови найбагатшим у вираженні будь-яких емоцій, У. В. Кемінь вивчає функціонування емотивної лексики на матеріалі творів одного автора [5, с. 24–29], А. Б. Підгорна, С. Г. Романюк, С. М. Лучина досліджують зазначений вище клас лексики у конкретному творі [7, с. 66–70; 8, с. 100–111]. Питання вербалізації емотивності графічними, граматичними, синтаксичними й фонетичними мовними засобами достатньо опрацьоване М. М. Міловою [2, с. 104], А. С. Малій, О. І. Опанасенко [6, с. 132–136], М. Степанюк [9, с. 57–60], а проблему їхньої стильової параметризації висвітлено у праці

Г. Дідук-Ступ’як, Л. Головаті [1, с. 38–45]. Цікавою є спроба А. С. Малій та О. І. Опанасенко [6, с. 132–136] розглянути емотивну лексику у зіставному аспекті. Вивченню особливостей перекладу англійських емотивів українською мовою присвячено наукову розвідку С. Г. Романюк і С. М. Лучиною [8, с. 100–111]. Дослідники І. Б. Морозова, К. І. Єршова [10, с. 20–26], Н. В. Цинтар [11, с. 53–54] розглядають засоби вербалізації емоцій також і в гендерному

аспекті, визначаючи гендерні ознаки жіночого та чоловічого роману. Не залишилося поза увагою текстолога А. Б. Підгорної питання мовної актуалізації невербальних засобів прояву емоцій [7, с. 66–70]. Проте, віддаючи належне науковим здобуткам згаданих вище мовознавців, слід звернути увагу на те, що певні параметри передачі емотивності художнього тексту й опису природи як однієї з його композиційно-мовленневих форм потребують більш докладного розгляду. З огляду на останнє, метою статті є виокремлення мовних засобів вираження емотивності пейзажних описів в англійській художній прозі шляхом вивчення їхніх фонетичних, морфологічних, лексичних, синтаксичних особливостей.

Матеріали та методи. Матеріалом дослідження слугували 154 пейзажні описи, дібрані з англійськомовних прозових творів. Мета праці зумовила застосування загальних наукових методів, а саме: методу суцільної вибірки задля відбору й створення корпусу експериментального матеріалу; дедуктивного методу для комплексного аналізу описових фрагментів; контекстуального аналізу для визначення здатності мовних одиниць набувати певного емотивного відтінку в даному контексті.

Результати. Традиційно мовознавці, серед яких М. М. Мілова [2, с. 104–107], О. О. Селіванова [3, с. 151], розглядають емотивність як категорію, притаманну твору в цілому, і не беруть до уваги його окремі складові, як-от опис, оповідь, роздум, які є складовими будь-якого художнього тексту. На нашу думку, згадані вище композиційно-мовленневі форми можуть виконувати емоційну функцію, а отже, їм також може бути притаманний певний рівень емотивності, що репрезентується на різних мовних рівнях. Пейзажний опис є композиційним компонентом й елементом образної системи художнього твору, де він виконує не лише роль тла, а й здатний впливати на сприйняття читачем цілісної картини твору. На наше переконання, лінгвальні засоби різних рівнів можуть бути емоційно зарядженими мовними одиницями у контексті опису природи.

На фонетичному рівні виокремлюють голосні й приголосні звуків або їхні сполучення (фонестеми), які зустрічаються в анлаутній, інлаутній та аусллаутній позиціях у слові. Найчастотнішими в англійській мові вважаються такі сполучення приголосних *fl, bl, sl, kr, br; dr; str; sp, sw, sk, gr*, що асоціюються з різнополярними емоціями. Так, звукосполучення */gr/, /kr/* викликають неприємні емоції, бо несуть елемент зі значенням «гарчати, скрипіти», «гуркотіти, хрумтіти». У свою чергу, фонестеми */tr/, /gl/, /fl/* навпаки – здатні передавати швидкість руху, блиск світла й тим самим створювати в уяві читача приємні картини швидкого руху тварини або сходу ранкового сонця. Не менш важливою вбачається роль голосних фонем, які також надають мажорного або мінорного ладу картині природи. Фонетисти виділяють певні зв’язки між звуком та значенням слова (звуковий символізм та звуконаслідування), що відображається у відповідних лексичних групах.

На морфологічному рівні вербалізація емотивності опису реалізується у словах з певними афіксами, які маркують ставлення до явища або предмета. Напри-

клад: суфікси *-ard, -eer, -ster, -ish* мають негативну конотацію, а морфеми *-y, -let, -kin* вказують на позитивну оцінку. Зміна морфологічного складу слова (утворення ступенів порівняння прикметників) також здатна відтворювати певні емоції в англомовних описах природи.

На лексичному рівні емоційно марковані одиниці представлені різними частинами мови, які називають (прямі номінанти), описують (дескриптори) та виражають (експлікатори) емоції. Найчастіше передача емоцій відбувається за допомоги оцінної лексики, яка виражає авторське ставлення або характеристику певного об'єкта, дії, явища природи. Емоційно-оцінні лексичні одиниці є засобом реалізації авторського задуму, художнім складником прозового тексту. Для збагачення образності картини природи автори також використовують фразеологізми, які залежно від їхнього семантичного значення номінують деталі навколишнього середовища, характеризують психологічний стан героїв, впливаючи у такий спосіб на емотивний зміст й тональність твору або його частини. Певний ступінь емотивності досягається завдяки вживанню емоційно-оцінних вигуків, як-то *ah, alas, eh, hmm, oh, uh, oho*. У випадку вживання вигуку з визначеною позитивною або негативною конотацією читач безпомилково сприймає тон емоції. Але здебільшого контекст описового фрагменту або поєднання вигуків з емоційно-забарвленою лексикою сприяють визначенню причини емоційної напруги, типу емоції.

Окрім фонетичних, морфологічних та лексико-семантичних засобів, вираження емотивності в художній прозі виділяють також синтаксичні індикатори досліджуваної текстової категорії. На думку М. Д. Марінашвілі, Т. В. Весни, Л. П. Складарової емоційно марковане мовлення відзначається вживанням усіх комунікативних типів речень. Проте окличні речення є найчастотнішими у вираженні оцінки, емоційного стану героїв, а отже, здатні впливати на емоції гіпотетичного читача [12, с. 90–94]. До проявів емотивного синтаксису М. М. Мілова [2, с. 104–107], І. Б. Морозова, К. І. Єршова [10, с. 90–94], М. Степанюк [9, с. 57–60] відносять також еліптичні речення, повтори, парцельовані конструкції, умовчання (обрив речення), інверсію, вживання емфатичного дієслова *do*.

Ураховуючи викладене вище та результати аналізу експериментального матеріалу, було виокремлено й узагальнено такі мовні засоби репрезентації емотивності в англомовних пейзажних описах.

На фонетичному рівні для описів природи типовим є вживання звуків та звукосполучень у різних позиціях, що є елементами звуконаслідувальної підсистеми. У наступному прикладі дієслова, які мають у своєму складі фонестеми *bl, spr, spl*, та звуки */t/, /ʃ/*, передають швидкий рух повітря/шторму, бризки й биття штормових хвиль об стіни хиткої будівлі. Приголосьний */D/* в ауслатній позиції асоціюється з чимось неприємним, брудним: “*As night fell, the promised storm blew up around them. Spray from the high waves splattered the walls of the hut and a fierce wind rattled the filthy windows*” [13, с. 37].

На морфологічному мовному рівні було також зафіксовано емотиви у пейзажні замальовці, що описує настання літнього ранку у селі: “*It grew lighter and lighter until at last the sun touched the tops of the still trees and a new day began in the village. Doors were opened, men, women came out, yawning, to dig in the fields and to lead the bony cows to breakfast on the weeds by the road side*” [14, с. 23]. Певного емотивного навантаження наведеному уривку додає вживання прикметника *lighter* у вищому ступені порівняння, що у комбінації із синтаксичним повтором, передає приємні емоції від поступового сходу сонця й початку нового трудового дня селян.

Беручи до уваги самотність авторського стилю й образність описових фрагментів у художньому творі, їхня лексика відрізняється різноманітністю й більшою емотивною насиченістю. Так, насамперед привертають увагу звукообразжальні й звуко-символічні лексеми, головними ознаками яких є гучність, різкість, висота звуку, що найчастіше передається семантично. Даній групі лексем на позначення голосів тварин, звуків природи або символічної характеристики ознак живих істот, станів навколишнього середовища притаманна також якісна опозиція, яка сприймається читачем як негативна або позитивна конотація. В описі нічного села “*Then a dog began to howl somewhere in a farmhouse far down the road – a long, agonized wailing, as if from fear*” [15, с. 21] протяжне виття собаки передається ономагомами *howl, wailing* й підсилюється прикметником з негативною конотацією *agonized*, викликаючи у такий спосіб моторошне відчуття небезпеки й страху.

Звуко-символічним емотивам властива позитивна й негативна конотація, яка інколи поєднується з іншими аспектами символіки. Про існування зазначеної особливості свідчить наведений нижче приклад: “*My bed, made up of all our traveling-rugs, was installed in a delightful grotto, adorned with magnificent stalagmites and carpeted with fine sand. It was half-light. There was no torch or lamp burning, yet certain inexplicable gleams of light were filtering in through a narrow opening in the grotto. I could also hear a vague, mysterious murmur, something like the sound of waves breaking on a shore, and now and then a noise like the whistling of wind*” [16, с. 160]. За допомоги ідеофону *murmur* автору вдається відобразити слабкий звук дзюрчання води в гроті, а лексемою *whistling* зі звуко-символічним компонентом *wh* передати швидкий рух повітря. Проаналізовані звуко-символічні характеристики даного пейзажу викликають у читача задоволення від сприйняття печери з приглушеним освітленням, розміреного хлюпотіння води й подиху морського бризу.

У створенні емотивного фону й напруги у творі емоційно-оцінна лексика відіграє провідну роль. Варто зауважити, що в пейзажних описах окреме місце посідають оцінні сенсоризми, до яких зараховують лексико-семантичні поля «погода-клімат», «світло-темрява», одоризми, колоризми, слова на позначення стихії, температурних коливань, тактильні лексеми. Аналіз дібраного експериментального матеріалу дає підстави

стверджувати, що спільною рисою одиниць на позначення різних фізичних відчуттів є їхнє емоційне забарвлення й уживаність залежно від типу або виду пейзажу. Символічність і семантика колоризмів ґрунтуються на їхніх змістових і ціннісних опозиціях, що впливає на конотацію в описі природи й оцінку читача. Чистота, насиченість, хроматичність, ахроматичність, відтінок кольору тісно пов'язані з негативною або позитивною конотацією одиниці даного лексично-семантичного поля [5, с. 26]. Прослідкувати описані вище характеристики кольоративів можна на такому прикладі: *“The days and nights are all a wonder and a wild delight, and though I had little time from my dreary work, I stole odd moments to gaze and gaze at the unending glory of what I never dreamed the world possessed. Above, the sky is stainless blue – blue as the sea itself, which, under the forefoot, was of the colour and sheen of azure satin. All around the horizon are pale, fleecy clouds, never changing, never moving, like a silver setting for the flawless turquoise sky”* [17, с. 212–213]. У наведеному описі автор змалював насичену барвами картину морського пейзажу, яка протиставляється марудній, монотонній роботі головного героя. Незважаючи на обмаль вільного часу, він із захопленням і подивом спостерігає за красвидом, якого він не бачив раніше: небесна блакить передається лексемою *blue*, чистота відтінку якої підкреслюється прикметником *stainless*; на горизонті бліді (*pale*) хмаринки виглядають срібним обрамленням (*a silver setting*) бірюзового (*turquoise*) неба, а море виглядає як атлас лазурного відтінку (*azure satin*).

Для передачі негативних емоцій і вражень письменники іноді використовують лексику зі зниженим стилістичним тоном, що унаочнює неприємну картину природи. Так, у контексті *“He drew up his legs, and the man-eater seemed no more than barely to touch one foot, sinking back onto the water with a splash. But at the moment of contact Thomas Mugridge cried out. Then he came in like a fresh-caught fish on a line, clearing the rail generously and striking the deck in a heap, on hands and knees, and rolling over. But a fountain of blood was gushing forth. The right foot was missing, amputated neatly at the ankle”* [17, с. 265] вжито емотивний вербалізатор *man-eater*, яким автор називає акулу-людожера і тим самим створює жахливі враження від результату зустрічі людини з морським чудовиськом.

Для маніфестації різнополярних емоцій в англійських художніх прозових творах письменники звертаються на синтаксичному рівні до вживання засобів, які у комбінації з одиницями інших мовних рівнів здатні створити емоційну напругу в пейзажному описі. Наступний фрагмент демонструє підсилення емотивності завдяки взаємодії негативною конотації лексем *cold, cheerless, beating, roaring* та інверсії: *“... but day broke, cold and cheerless, with the same clouded sky and beating wind and roaring seas”* [17, с. 292].

Не менш уживаним емотивним синтаксичним засобом є різні за комунікативним типом речення. На окрему увагу заслуговують окличні й питальні речення як засіб створення емотивності в прозових карти-

нах природи. Використання окличних і питальних речень сприяє вираженню емоцій з різною конотацією. У художній прозі ми знаходимо опис підземної печери, де захват і здивування героїв від незвичайних відтінків лави, шароподібних кристалів передано окличними реченнями й питаннями: *“It’s magnificent! I cried spontaneously. ‘What a sight, Uncle! Don’t you admire those shades of lava imperceptibly passing from reddish brown to bright yellow? And those crystals which look like lighted globes?’”* [16, с. 111–112].

Для відтворення глибини почуттів та зростання емоційної напруги персонажів, життя яких залежать від примх стихії, або збудження сильної емоційної реакції в читача письменники використовують повтори окремих слів, конструкцій або цілих речень. Також емоційного навантаження пейзажним замальовкам надає емфатичне використання дієслова *do*, що сприяє підсиленню певних деталей пейзажу або протиставленню окремих лексем. Так, у запропонованому описі дієсловом *do* інтенсифіковано неприємні деталі міського кладовища. Страх і відраза від споглядання білих надгробків в обрамленні дерев, сприйняття нічних звуків передаються читачеві завдяки синтаксичному повтору та слову-інтенсифікатору *such*: *“Never did tombs look so ghastly white; never did cypress, or yew, or juniper so seem the embodiment of funeral gloom; never did bough creak so mysteriously; and never did the far-away howling of dogs send such a wonderful presage through the night”* [15, с. 252].

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що пейзажні описи відіграють помітну роль у формуванні емотивної тональності англійських прозових описів природи. Задля адекватного й всебічного відображення спектру емоцій, викликаних пейзажною замальовкою, автори залучають вербалізатори фонетичного, морфологічного, лексичного й синтаксичного мовних рівнів. Урахування специфіки англійськомовних описів красвидів дає підстави констатувати, що на фонетичному рівні переважають фонемні та фонестемні, які є елементами звуконаслідувальної підсистеми. На морфологічному мовному рівні емотивність маніфестується прикметниками у граматичних формах вищого і найвищого ступенів порівняння. Найчастотнішими вербальними засобами вираження емоцій на лексико-семантичному рівні є емоційно-оцінна лексика, звуко-символічні емотиви, сенсоризми. Серед синтаксичних вербалізаторів емотивності переважають окличні й питальні речення. Певний рівень емоційного напруження у пейзажних замальовках також досягається шляхом використання інверсії, синтаксичних повторів та емфатичного дієслова *do*. Завдяки комбінації різнорівневих емотивних мовних засобів реалізується емоційна функція описів красвидів – вплив на емоції й почуття читача. Перспективними напрямками вбачаємо поглиблений розгляд ролі одиниць фонетичного рівня в забезпеченні емотивності озвучених описів природи, а також вивчення механізму взаємодії мовних засобів різних рівнів у відтворенні емотивності різножанрових художніх текстів.

Література:

1. Дідук-Ступ'як Г., Головата Л. Стильова параметризація засобів емотивності. *Наукові записки ТНПУ. Серія: Мовознавство*. 2019. Вип. I (31). С. 38–45.
2. Мілова М.М. «Експресивність» та «емотивність» у мові та мовленні. Рівні передачі емоцій у художньому англійському тексті. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2014. № 9. С. 104–107.
3. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава, 2010. 810 с.
4. Бохун Н.В. Мовні засоби створення пейзажу в іспанській поезії ХХ століття. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2020. № 45. С. 46–48.
5. Кемінь У.В. Реалізація емоційної оцінки у мовотворчості Марії Матіос: лексико-фразеологічний рівень. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71). № 6. Ч. 1. С. 24–29.
6. Малій А.С., Опанасенко О.І. Лексика на позначення емоцій у художньому тексті (на прикладі німецької та англійської мов). *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 25. Том 1. С. 132–136.
7. Підгорна А.Б. Мовна актуалізація невербальних засобів прояву емоції персонажів (на матеріалі роману Дж. Остин «Sense And Sensibility»). *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2017. № 1. С. 66–70.
8. Романюк С.Г., Лучина С.М. Функціонування емотивної лексики в художньому тексті та особливості її перекладу українською мовою (на матеріалі роману С. Фрая «The Hippopotamus»). *Записки романо-германської філології*. 2022. Вип. 1 (48). С. 100–111.
9. Степанюк М. Графічні та граматичні засоби вираження емоцій у романах Ш. Бронте й Е. Бронте. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2014. Вип. 5. С. 57–60.
10. Морозова І.Б., Єршова К.І. Лінгвальні засоби вираження емотивності в жіночому романі. *Мова: наук. –теорет. часоп. з мовознав.* 2019. № 31. С. 20–26.
11. Цинтар Н.В. Лексичні засоби, що виражають емоції в англійських художніх творах авторів-чоловіків ХІХ – ХХІ стст. *Science and education a New Dimention. Philology*. 2018. VI (54), Issue 183. С. 53–54.
12. Марінашвілі М.Д., Весна Т.В., Склярєва Л.П. Мовні засоби вираження емотивності в художньому діалозі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2022. № 56. С. 90–94.
13. Rowling J.K. Harry Porter and the Philosopher's Stone. London: Bloomsbury Publishing Plc., 2000. 223 p.
14. Dickens Ch. Tale of Two Cities. London: Penguin Books, 1994. 367 p.
15. Stoker B. Dracula. London : Penguin Books, 1994. 449 p.
16. Verne J. Journey to the Centre of the Earth. London : Penguin Books Ltd., 1994. 254 p.
17. London J. Tales of the North: The complete novels of White Fang, The Sea-Wolf, The Call of the Wild, The Cruise of the Dazzler plus fifteen short stories. N.J. : Castle, 1979. 488 p.

References:

1. Diduk-Stupiak, H., Holovata, L. (2019). Stylova parametryzatsiia zasobiv emotyvnosti. [Style Parameterization of Means of Emotivality]. *Naukovi zapysky TNPU. Serii: Movoznavstvo*. Issue I (31). P. 38–45 [in Ukrainian].
2. Milova, M.M. (2014). "Ekspresyvnist" ta "emotyvnist" u movi ta movlenni. Rivni peredachi emotsii u khudozhniomu teksti. ["Expressiveness" and "Emotiveness" in Language and Speech. The Levels of Emotional Transition in a Fiction English Text]. *Naukovyi visnyk humanitarnoho universytetu. Serii Filolohiia*. No 9. P. 104–107 [in Ukrainian].
3. Selivanova, O.O. (2010). Linhvistychna entsyklopediia. [Linguistic Encyclopedia]. Poltava. 810 p. [in Ukrainian].
4. Bohun, N.V. (2020). Movni zasoby stvorennia peizazhu v ispanskii poezii XX stolittia. [Language Means of Landscape Creation in Spanish Poetry of the XX century]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu. Serii Filolohiia*. No 45. P. 46–48 [in Ukrainian].
5. Kemin, U.V. (2021). Realizatsiia emotsiinoi otsinky u movotvorchosti Marii Matios: leksyko-frazeologichniy riven. [Realization of Emotional Evaluation in the Work of Maria Matios: Lexico-phraseological Level]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia/ Zhurnalistyka*. Volume 32 (71). No 6. P. 1. P. 24–29 [in Ukrainian].
6. Malii, A.S., Opanasenko, O.I. (2022). Leksyka na p oznachennia emotsii u khudozhniomu teksti (na prykladi nimetskoi ta anhliiskoi mov). [Vocabulary Designating Emotions in a Literary Text (on the Example of the German and English Languages)]. *Zakarpatski filolohichni studii*. Volume 1. P. 132–136 [in Ukrainian].
7. Pidgorna, A.B. (2017). Movna aktualizatsiia neverbalnykh zasobiv proiavu emotsii personazhiv (na materialii romanu Dzh. Ostina "Sense And Sensibility"). [Lingual Actualization of Non-verbal Means of Expressing Emotions by Literary Characters (on the basis of J. Austen's novel "Sense And Sensibility")]. *Naukovyi zhurnal Lvivskoho derzhavnogo universytetu bezpeky zhyttediialnosti "Lvivskiy filolohichniy chasopys"*. No 1. P. 66–70 [in Ukrainian].
8. Romaniuk, S.H., Luchyna, S.M. (2022). Funktsionuvannia emotyvnoi leksyky v khudozhniomu teksti ta osoblyvosti ii perekladu ukrainskoiu movoiu (na materialii romanu S. Fraia "The Hippopotamus"). [Functioning of the Emotive Vocabulary in Belles-lettres Texts and its Translation into Ukrainian (based on the novel "The Hippopotamus" by S. Fry)]. *Zapysky romano-hermanskoj filolohii*. Issue 1 (48). P. 100–111 [in Ukrainian].
9. Stepaniuk, M. (2014). Hrafichni ta hramagychni zasoby vyrazhennia emotsii u romanakh Sh. Bronte i E. Bronte. [Graphical and Grammatical Means of Expressing Emotions in Novels by Sh. Bronte and E. Bronte]. *Naukovyi visnyk Shkhidnoevropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo*. Issue 5. P. 57–60 [in Ukrainian].
10. Morozova, I.B., Yershova, I.B. (2019). Lingvalni zasoby vyrakhennia emotyvnosti v zhinchomu romanii. [Lingual Means of Expressing Emotivity in Female Novel]. *Mova: nauk.-teoret. chasop. z movoznav.* No 31. P. 20–26 [in Ukrainian].

11. Tsyntar, N.V. (2018). Leksychni zasoby, shcho vyrazhaiut emotsii v anhliiskykh khudozhnikh tvorakh avtoriv-cholovikiv XIX–XXI stst. [Lexical Means Expressing Emotions in the English Prose Texts of the Male Authors of XIX–XXI Centuries]. *Science and education a New Dimention. Philology*. VI (54), Issue 183. P. 53–54 [in Ukrainian].
12. Marinashvili, M.D., Vesna, T.V., Skliarova, L.P. (2022). Movni zasoby vyrazhennia emotyvnosti v khudozhniomu dialozi. [Lingual Means of Expressing Emotivity in Fictional Dialogue]. *Naukovy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia*. No 56. P. 90–94 [in Ukrainian].
13. Rowling J.K. Harry Porter and the Philosopher's Stone. London: Bloomsbury Publishing Plc., 2000. 223 p. [in English].
14. Dickens Ch. Tale of Two Cities. London: Penguin Books, 1994. 367 p. [in English].
15. Stoker B. Dracula. London : Penguin Books, 1994. 449 p. [in English].
16. Verne J. Journey to the Centre of the Earth. London : Penguin Books Ltd., 1994. 254 p. [in English].
17. London J. Tales of the North: The complete novels of White Fang, The Sea-Wolf, The Call of the Wild, The Cruise of the Dazzler plus fifteen short stories. N.J. : Castle, 1979. 488 p. [in English].